

УДК (338.49:334.012.64)+332.122

С. Л. Шульц

доктор економічних наук,
завідувач відділу регіональної економічної політики,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І.Долішнього НАН України», м. Львів

Л. Є. Сімків

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу, м. Івано-Франківськ

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Досліджено особливості формування інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні. Визначено складові елементи інфраструктури та основні недоліки її функціонування. Запропоновано напрямки оптимізації й підвищення ефективності функціонування інфраструктурної підтримки підприємництва в регіоні.

Ключові слова: підприємництво, інфраструктура підтримки підприємництва, організаційно-правова інфраструктура, фінансово-кредитна інфраструктура, організаційно-технічна інфраструктура, інформаційна інфраструктура.

Shults S., Simkiv L. Ye. DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF INFRASTRUCTURE OF SUPPORT ENTERPRISES ARE AT REGIONAL LEVEL

The features of formation of small entrepreneurship support infrastructure in Ukraine are studied in the article. The focus is that the formation of infrastructure of small and medium entrepreneurship support is of crucial importance for the development of entrepreneurship in Ukraine, effective operation of which contributes to the increase of investment attractiveness of regions, attraction of domestic and foreign investments, use of advanced technologies etc.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurship support infrastructure, legal infrastructure, financial-credit infrastructure, organizational and technical infrastructure, informational infrastructure.

В умовах зростання міжрегіональної диспропорційності, пошук шляхів мінімізації негативних наслідків територіальних нерівномірностей розвитку, розробка ефективної регіональної політики є одним з найважливіших завдань в державі. Важливим кроком у вирішенні цих проблем є активізація підприємницької діяльності в регіоні. Зростання ефективності функціонування підприємництва є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації як регіонального, так і національного господарства, підвищення якості життя населення. При цьому, важливо зазначити, що результативність функціонування малих підприємств значною мірою залежить від належного інфраструктурного забезпечення та їх підтримки як на державному, так і регіональному рівнях.

Проблеми формування ефективної інфраструктури підтримки підприємництва досліджувалися у роботах вітчизняних вчених З.С. Варналія, К.О. Ващенко, В.М. Геєця, Я.А. Жаліла, Е.М. Лібанової, В.І. Ляшенко та ін. Значна кількість публікацій, присвячена цим питанням, тільки підтверджує необхідність подальших досліджень в даному напрямку. Акцентуючи увагу на вагомому внеску вітчизняних науковців і дослідників у вирішенні проблеми формування ефективної інфраструктури підтримки підприємницьких структур, вважаємо за доцільне відзначити, що недостатньо висвітленими залишаються питання, пов'язані з особливостями управління й розвитку інфраструктурної підтримки

малого підприємництва як стратегічного ресурсу зміцнення економіки.

Метою статті є дослідження особливостей формування інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні, виявлення позитивних і негативних тенденцій та змін, пошук пріоритетних цілей створення належної інфраструктури спрямованої на узгодженість економічної взаємодії держави, регіону та недержавних організацій для забезпечення інтересів підприємців.

Інфраструктура підтримки малого підприємництва - це сукупність державних та громадських інститутів (організацій, установ і об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності [1, с. 344-345]. На рис.1. подано інфраструктуру підтримки малого підприємництва в розрізі її складових.

В Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» вказано, що «інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки [2].

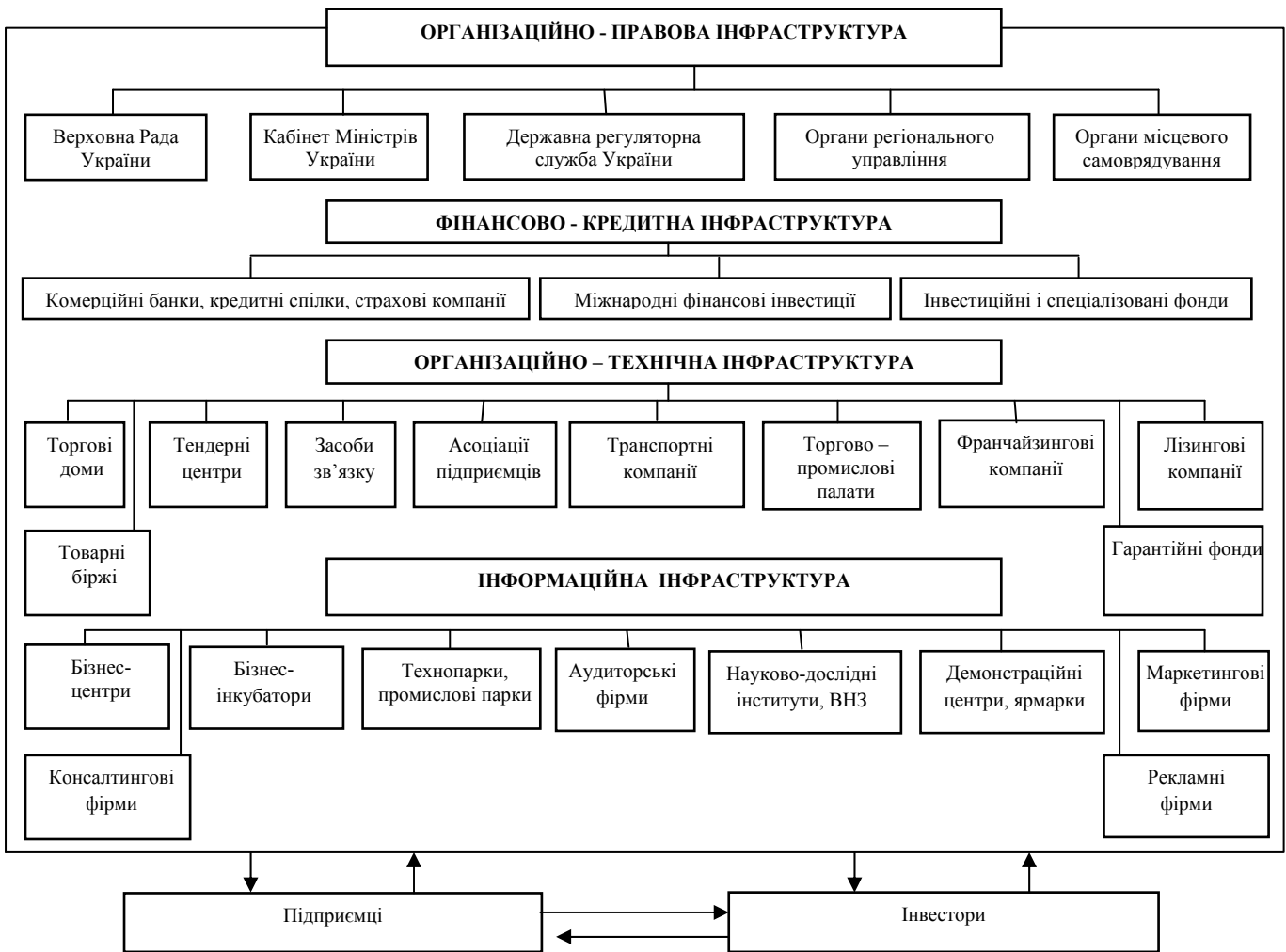

Рис. 1 Інфраструктура підтримки розвитку підприємництва

Метою створення належної інфраструктури підтримки розвитку підприємництва є забезпечення як комплексної інноваційної діяльності, так і збереження та розвиток науково-технічного потенціалу регіону й країни в інтересах суспільства, включаючи подолання спаду виробництва, його структурну перебудову, диверсифікацію товарів та послуг.

Відповідно до цілей інфраструктура підтримки підприємницької діяльності включає такий комплекс взаємопов'язаних систем:

- систему інформаційного забезпечення, яка дає доступ до баз і банків даних для всіх підприємницьких структур, незалежно від форм власності;
- експертизи (включаючи державну) інноваційних та інвестиційних програм, проектів, пропозицій, заявок;
- фінансово-економічного забезпечення підприємницької діяльності, використовуючи різні джерела надходження коштів (ресурси підприємницьких структур, інвестиції інших країн, кошти інвестиційних фондів тощо);
- сертифікації наукової продукції, відповідні послуги у сфері метрології, стандартизації, контролю якості;

– просування нововведень на регіональні, міжрегіональні, світові ринки, включаючи виставкову, рекламну, маркетингову діяльність, патентно-ліцензійну роботу, захист інтелектуальної власності;

– підготовка управлінських кадрів і бізнес-команд для суб'єктів малого підприємництва і подальший розвиток систем підготовки і навчання населення основам ведення підприємницької діяльності, у тому числі незайнятого населення [3].

Процес розвитку інфраструктурного забезпечення підприємництва в регіоні зачіпає інтереси трьох основних груп суб'єктів суспільних відносин, що взаємодіють в рамках регіонального простору: населення, підприємців і органів регіонального управління та місцевого самоврядування. Для всіх зазначених суб'єктів даний процес пов'язаний з наявністю, як ряду переваг, так і ряду можливих недоліків або ризиків.

При формуванні та розвитку інфраструктури підтримки підприємництва на регіональному рівні необхідно враховувати наступні моменти:

- адекватність розвитку об'єктів інфраструктури рівню розвитку підприємництва, як у регіоні в цілому, так і в тому чи іншому його муніципальному утворенні;

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

- комплексний характер пропонованих об'єктом інфраструктури послуг (за принципом «під одним дахом» або «одне вікно»), зосередження на муніципальному рівні різноманітних послуг (консультаційних, навчальних, інформаційних, фінансових) в рамках одного об'єкта інфраструктури на протигагу розпорощення ресурсів при створенні кількох дублюючих одна одну структур;

- наявність чіткої системи управлінських структурних підрозділів, які впливають на визначення умов розвитку підприємництва в регіоні;

- дієвість об'єктів інфраструктури з метою забезпечення результативності у досягненні цілей і завдань розвитку підприємництва;

- узгодженість економічної взаємодії держави, регіону та недержавних організацій для забезпечення інтересів підприємців.

Формування розгалуженої інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва є принципово важливим фактором для розвитку підприємницької діяльності в Україні, ефективна діяльність якої сприяє підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, залученню вітчизняних та закордонних інвестицій, використанню передових технологій тощо. Крім того, інфраструктура підтримки підприємництва покликана забезпечити надання додаткових можливостей для суб'єктів малого бізнесу, що сприяють подоланню специфічних проблем, які об'єктивно виникають перед ними, особливо перед підприємцями-початківцями. Можна виділити організаційно-правову, фінансово-кредитну, організаційно-технічну та інформаційну інфраструктуру підтримки підприємницької діяльності.

Необхідно зазначити, що реалізація основних функцій інфраструктури можлива через спільну діяльність усіх елементів, які її формують. Зокрема, ефективна акумуляція і розподіл фінансових ресурсів серед суб'єктів підприємницької діяльності є важливим завданням фінансових посередників. Від якості та вартості послуг, що надають банки, міжнародні фінансові інституції, донорські організації, фондові та валютні біржі, інвестиційні фонди та компанії, кредитні, страхові й гарантійні установи залежить, наскільки швидко, дешево і в яких обсягах відбуватиметься мобілізація фінансових ресурсів. Водночас на ефективність прийняття рішень щодо фінансування підприємницьких структур безпосередньо впливає рівень роботи організаційно-технічної інфраструктури, окремі елементи якої беруть на себе функції загальної координації ринкових зв'язків, інші забезпечують механізм обліку й контролю.

З іншого боку, забезпечення подальшого ефективного розвитку підприємництва і створення надійного, прозорого механізму розподілу доступних фінансових ресурсів можливе лише за умов високого рівня функціонування інформаційної інфраструктури, яка впливає на підприємницьку діяльність шляхом надання консультацій провідними фахівцями та різними уповноваженими інституціями для підвищення рівня знань осіб, які займаються

підприємницькою діяльністю чи мають намір розпочати власний бізнес.

Однак, відсутність врегульованої системи взаємодії між діючими суб'єктами інфраструктури, недостатня інноваційна активність наукових установ, низький рівень сприйняття інновацій виробничими підприємствами і слабе забезпечення мережі інфраструктури кадровими ресурсами це ті характерні недоліки та перешкоди, що заважають підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного підприємництва [4, с.139].

Тому першочерговими завданнями в напрямку формування інфраструктури підтримки підприємництва є:

1. Вдосконалення організаційно-правової інфраструктури, що забезпечить вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює створення та функціонування об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва, у відповідності до норм і стандартів Європейського Союзу, а також передбачає усунення правових, економічних та адміністративних перешкод в реалізації права на підприємницьку діяльність:

- забезпечення прозорості та ефективності державної регуляторної політики щодо планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів; відстеження результативності регуляторних актів та їх оприлюднення відповідно до чинного законодавства, а також проведення публічних обговорень за участю представників підприємницьких структур та громадськості; залучення неурядових, громадських організацій та підприємців до оцінки ефективності дії та аналізу наслідків упровадження регуляторних та нормативно-правових актів з питань розвитку підприємництва;

- оптимізація роботи дозвільних центрів з метою спрощення та прискорення процедур започаткування чи закриття бізнесу і отримання дозвільних документів відповідно до європейських принципів. Прозорість та ефективність дозвільної системи (шляхом запровадження принципу «єдиного вікна» при видачі документів дозвільного характеру на регіональному рівні), рівність у доступі та проходженні дозвільних процедур підприємцями впливають на рівень сформованості конкурентного середовища та значною мірою визначають ділову активність населення;

- проведення навчальних семінарів, нарад, «круглих столів» для підвищення кваліфікації посадових осіб державних органів влади, що реалізують державну політику підтримки підприємництва;

- запровадження системи електронного урядування з метою зменшення корупційних ризиків в сфері регулювання підприємницької діяльності на загальнодержавному та регіональному рівнях;

- створення ефективної системи правового захисту суб'єктів підприємницької діяльності в ході виконання контролюючими органами наглядових функцій з метою зменшення кількості заходів державного нагляду (контролю), а також усунення дублювання функцій органів нагляду (контролю).

2. Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка підприємництва, заходи якої мають бути спрямовані на об'єднання фінансових можливостей всіх джерел підтримки підприємництва, створення оптимальних механізмів ефективного цільового використання фінансових та інвестиційних ресурсів, створення можливостей для накопичення та інвестування власних коштів:

- впровадження нових механізмів фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки підприємництва шляхом розвитку інструментів гарантування кредитів через створення фонду гарантування кредитів, який надаватиме адресну допомогу діючим підприємницьким структурам з надійними бізнес-планами; співпрацю з комерційними банками щодо розвитку механізмів кредитно-гарантійного забезпечення підприємництва; удосконалення нормативно-правового регулювання операцій з кредитними гарантіями;

- формування системи мікрофінансових інститутів та впровадження механізму мікрофінансування, що дасть можливість збільшити доступність базових банківських послуг для громадян, кооперативів та приватних підприємств;

- стимулювання інвестиційної та інноваційної активності у сфері підприємництва, створення сприятливого інвестиційного клімату, що передбачає активну співпрацю з вітчизняними та іноземними інвестиційними фондами, сприяння якісній підготовці інвестиційних проектів та програм для малого і середнього бізнесу; оперативне оновлення інформації в ЗМІ та Інтернет-ресурсах щодо успішної реалізації прогресивних інноваційно-інвестиційних, технологічних, соціальних, економічних, політичних процесів в регіоні;

- залучення малих і середніх підприємств до участі у державно-приватному партнерстві. Для цього необхідно визначити об'єкти державної та комунальної власності, до яких може застосовуватися механізм державно-приватного партнерства висвітлювати на сайті Департаменту економічного розвитку облдержадміністрації проекти, які потребують донорських коштів; регулярно проводити «круглі столи» з керівниками та представниками малих і середніх підприємств щодо можливості їх залучення до державно-приватного партнерства; здійснювати підготовку фахівців для розробки проектів по державно-приватному партнерству та організації їх супроводу; створити «гарячу лінію» з питань державно-приватного партнерства тощо.

3. Розвиток організаційно-технічної інфраструктури сприяння підприємству. У рамках цього напрямку необхідним є:

- визначення пріоритетів та обґрунтування доцільності реалізації заходів щодо розвитку підприємництва в регіонах, проведення моніторингу умов провадження підприємницької діяльності, зокрема із застосуванням регіональних рейтингів ведення бізнесу;

- забезпечення технічної підтримки при розробці інноваційних та інвестиційних проектів для підприємницьких структур; здійснення моніторингу і контролю за реалізацією інноваційних та

інвестиційних проектів та оцінки їх ефективності після впровадження;

- створення Офісу новітніх технологій як основного координатора і посередника побудови інноваційної системи з метою ширшого впровадження інновацій та стимулювання фінансово-кредитних установ для їх фінансування; сприяння трансферу технологій до виробничого сектору;

- сприяння поширенню корпоративної соціальної відповідальності, що забезпечить підприємницьким структурам значні конкурентні переваги, оскільки підвищується лояльність і ініціативність працівників, утверджується репутація та імідж, знижуються ризики, розширюється доступ на нові ринки тощо; стимулювання розроблення бізнес-асоціаціями, галузевими асоціаціями виробників рекомендацій щодо впровадження на добровільній основі міжнародних стандартів звітності про соціальну відповідальність бізнесу;

- створення умов для розвитку товарних і фондових бірж, мережі прокату устаткування, техніки, інших об'єктів інфраструктури; формування мережі регіональних та міських лізингових компаній;

- запровадження механізму підтримки експортної діяльності суб'єктів підприємництва, спрямованого на захист прав інтелектуальної та промислової власності за міжнародними нормами і правилами; забезпечення державної підтримки страхування операцій з експорту; створення системи навчання з питань здійснення зовнішньоекономічної діяльності в рамках виконання програм підтримки суб'єктів підприємництва та проектів міжнародної технічної допомоги;

- сприяти впровадженню систем управління якістю на малих підприємствах з урахуванням вимог міжнародних стандартів серії ISO 9000, ISO 14000, HACCP.

4. Ресурсне та інформаційне забезпечення підтримки підприємництва, яке спрямоване на вирішення питань інформаційної, консультаційної та практичної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності. Більшість суб'єктів підприємництва, зокрема новоутворених, мають обмежені власні виробничі ресурси, відчувають дефіцит у виробничих площах, службових приміщеннях, у земельних ділянках для облаштування бізнесу. Іншою з найбільш актуальних проблем є недостатній рівень економічних, юридичних та управлінських знань. Основними заходами зі сприяння ресурсному та інформаційному забезпеченню є:

- створення бази даних щодо фондів нежитлових приміщень, незавершеного будівництва, виробничих площ і невстановленого обладнання; забезпечення доступу суб'єктів підприємництва до інформації про майнові бази даних, що готуються до продажу у власність або права оренди на аукціонах;

- створення бізнес-інкубаторів, що здійснюють надання послуг аутсорсингу, центрів трансферу технологій, консалтингових центрів, венчурних фондів, інноваційних бізнес-інкубаторів, що забезпечують підтримку нових проектів та надання венчурного фінансування;

- забезпечення комплексної інформаційно-

консультаційної підтримки (доступні консультації, семінари, тренінги, інтернет-ресурси, друковані матеріали, засоби масової інформації тощо);

- стимулювання розвитку самостійної зайнятості населення, залучення безробітних громадян до підприємницької діяльності шляхом організації та проведення інформаційних семінарів з орієнтації на підприємницьку діяльність, надання безробітним одноразової виплати допомоги по безробіттю для започаткування власного бізнесу;

- сприяння розвитку малого бізнесу в сільській місцевості шляхом проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи для жителів сільської місцевості, зокрема, у форматі семінарів, семінарів-тренінгів, в напрямку розвитку фермерства, заготівлі та переробки сільськогосподарської продукції, рибництва, бджільництва, організації сільського «зеленого» туризму, відродження народних промислів тощо;

- підтримка молодіжних бізнес-ініціатив, залучення молоді до бізнесу та можливість передачі досвіду успішно реалізованих стартапі;

- запровадження тематичних телевізійних та радіопередач, рубрик у друкованих засобах масової інформації з обговорення актуальних питань ведення підприємницької діяльності, практики застосування норм податкового, митного законодавства, нормативних актів з питань праці та соціального страхування;

- проведення інформаційно-просвітницьких заходів для учнів та студентів з основ підприємницької діяльності в загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти;

- налагодження співпраці наукових установ та суб'єктів підприємництва у реалізації проектів по розробці та впровадженню інноваційної продукції, технологій, "ноу-хау" ;

- сприяння у реалізації продукції місцевих товаровиробників через торговельні заклади регіону та створення мережі фірмових магазинів;

- створення сприятливих умов для надання якісних послуг суб'єктами підприємництва в галузі туризму, зокрема, видання каталогів та інших інформаційних матеріалів з метою пропагування в'їзного туризму в область, організація виїздів по обміну досвідом до інших областей та країн.

Підсумовуючи вище сказане, варто зазначити, що одним з пріоритетних завдань регіональних органів

влади та органів місцевого самоврядування на сьогоднішній день є формування ефективної інфраструктури підтримки підприємництва. Саме інфраструктура підтримки підприємництва визначає швидкість та якість взаємодії представників малого, середнього та великого бізнесу, забезпечує координацію, розвиток і створення сприятливого підприємницького середовища. Головним завданням у розвитку інфраструктури підтримки підприємництва має стати не тільки зростання кількості об'єктів інфраструктури, але й підвищення якості роботи, поліпшення кваліфікаційного рівня персоналу та їхнє рівномірне розміщення на території регіону.

Список використаних джерел

1. Пивоваров М. Г. *Формування та розвиток малих підприємств як основи підприємництва: монографія* /М. Г. Пивоваров. – Запоріжжя: КПУ, 2010. – 415 с.

2. *Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22 березня 2012 року* // *Голос України* від 18.04.2012 – № 70.

3. *Технополисы [Електроний ресурс]* // *Інновації Інвестиції* – Режим доступу: <http://innovacii-investicii.ru/Tehnopolisy-677.html>

4. *Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь* /К.О. Ващенко, З.С. Варналій, В.С. Воротін, В.М. Гець, Е.М., Кужель О. В., Лібанова та ін. – К., Держкомпідприємство, 2008. – 226с.

References

1. Pyvovarov M. H. (2010). *Formuvannia ta rozvytok malykh pidpryemstv yak osnovy pidpryemnytstva* [Formation and development of small enterprises as the foundation of enterprise]. Zaporizhzhia: KPU, 415 p.

2. Supreme Council of Ukraine (2012). *Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpryemnytstva v Ukraini* [he development and state support of small and medium business in Ukraine]: Law of Ukraine, adopted on 2012, April 18, 4618-VI. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. [in Ukrainian].

3. *Tekhnopolisy [Tehnopolyusy] Ynnovatsyy Ynvestytsyy – innovations Investments*. Retrieved from <http://innovatsii-investitsii.ru/Tehnopolisy-677.html>

4. Vaschenko K. O., Varnalij Z. S., Vorotin V. Ye., Heiets' V. M., Kuzhel' O. V., Libanova E. M., ta in. (2008). *Pro stan ta perspektyvy rozvytku pidpryemnytstva v Ukraini* [On the status and prospects of entrepreneurship development in Ukraine]. Kyiv: Derzhkompідприємство, 226 p.